

נאכלת, קא משמע לן – לכך לא שנה התנא ז'לנדה' רק לזכר
 ולנקבה' כדי להשמיענו דנאכל – שמביאה קרבן של יולדת ולד ודאי
 ונאכל הקרבן, אלא שאין לה ימי טהרה מחשש שמא הרחיקה את
 לידתה.
 הגמרא מביאה הלכה בענין עובר שהוציא את ידו והחזירה: אמר רב
 הונא, הוציא עובר את ידו והחזירה, אמו טמאה לידה, מפני
 שלידת יד נחשבת לידה, שנאמר (בראשית לח כח) בענין לידת פרץ
 זרח בני יהודה, ויהי בלדתה ויתן יד, הרי שהתורה מכנה הוצאת
 יד עובר בשם לידה.
 מקשה הגמרא על רב הונא: מתיב רב יהודה, שנינו בברייתא,
 הוציא עובר את ידו, אין אמו הוששית לכל דבר, משמע שאינה
 טמאה טומאת לידה. מתרצת הגמרא: אמר רב נחמן, לדידי
 מיפרשא לי מיניה דרב הונא – שמעתי בפירוש מרב הונא, שפירש
 את הברייתא כך, לחוש לטומאת לידה, הוששית מעת יציאת היד,
 אולם ימי טהרה לא יהיבין לה – אין נותנים לה, עד דנפיק רוביה
 – עד שיצא רוב הולד.
 מקשה הגמרא על תירוצו של רב נחמן: והא (והרי) אין אמו
 הוששית לכל דבר? קאמר – שנינו, משמע שאף אינה חוששת
 לטומאת לידה. מתרצת הגמרא: אמר אביי, מה שנינו 'אינה
 הוששית לכל דבר' הכוונה מדאורייתא, אבל מדרבנן הוששית,
 שחכמים החמירו בלידת יד שתהא טמאת לידה. מקשה הגמרא: והא
 קרא קאמר – הרי רב הונא הוכיח את דינו מפסוק, משמע שהוצאת
 היד נחשבת לידה מהתורה. מתרצת הגמרא: לעולם אינה לידה אלא
 מדרבנן, וקרא – והפסוק שהביא רב הונא אינו אלא אסמכתא
 בעלמא – רמז בלבד.

משנה

המפלת ולד טומטום – שאין ניכר בו לא זכרות ולא נקבות,
 ואנדרוגיניום – או הפילה ולד שיש לו גם זכרות וגם נקבות, כיון שיש
 ספק אם הוא זכר או נקבה, תשב לזכר ולנקבה – מחמירים עליה
 כיוולדת זכר שיש לה ימי טהרה רק עד יום הארבעים מלידתה,
 וכיוולדת נקבה שטמאה משך שבועיים מלידתה. וכן אם הפילה
 תאומים טומטום וזכר או אנדרוגיניום וזכר, תשב לזכר ולנקבה,
 מפני שעדיין הוא ספק שמא הטומטום או האנדרוגיניוס הוא נקבה.
 הפילה טומטום ונקבה או אנדרוגיניום ונקבה, תשב לנקבה בלבד,
 ארבעה עשר ימי טומאה ולאחריהם שישים ושישה ימי טהרה, מפני
 שאפילו אם הספק הוא זכר, ימי טומאת וטהרת זכר מובלעים בתוך
 של נקבה.
 מבארט המשנה מאימתי ולד חשוב כנולד: יצא הולד מחותך –
 שנחתכו איבריו בתוך הגוף ויצאו אבר אבר, או שיצא שלם אך לא
 כדרכו דרך ראשו, אלא מוסרם (ומהופך) דרך רגליו, משיצא רובו
 – רוב איבריו הרי הוא כילוד ואמו טמאה טומאת לידה. אך אם יצא
 כדרכו דרך ראשו, אין צריך שיצא רוב הולד אלא מספיק עד שיצא
 רוב ראשו ואז יחשב כילוד. ואיזהו רוב ראשו – מה חשוב רוב
 ראשו, משיצא פדחתו – מצחו.

נמרא

שנינו במשנה: דין ראשון, המפלת טומטום או אנדרוגיניוס, תשב לזכר
 ולנקבה. ודין שני, אם הפילה תאומים, טומטום וזכר או אנדרוגיניוס
 וזכר, תשב לזכר ולנקבה. הגמרא מקשה על הדין השני: השתא –
 מעתה, אם כשהפילה טומטום לחזירה (ובפני עצמו) ואנדרוגיניום
 לחזירה, אמר התנא שתשב לזכר ולנקבה, מספק שמא זכר הוא
 או נקבה, הפילה טומטום וזכר או אנדרוגיניום וזכר מיפיעא – וכי
 נצרך התנא להשמיענו שגם באופן זה תשב לזכר ולנקבה, הרי אין
 בכך תוספת חידוש, שכן יש כאן זכר ודאי, שצריכים להחמיר מחמתו
 כזכר, ויש לחשוש גם לנקבה מחמת הספק.
 מתרצת הגמרא: איצטריף המשנה להשמיענו דין זה, מפני שעל אף
 שטומטום הנולד לבדו הוא ספק זכר או נקבה, מכל מקום בטומטום

ומתרו לו פתחים קטנים הפחותים מארבעה על ארבעה טפחים,
 שחללם לא יטמא באהל, שמאחר ששילדו קיימת הרי הוא נידון
 כשאר מתים שלמים שאינם מטמאים אלא פתחים גדולים, כיון
 שדרך להוציאם בפתחים גדולים ולא בקטנים. ואמר לו רבי יוחנן
 לרש לקיש, וקא דייקת מיניה – ודייקת מדברי רבי יצחק ורבי
 שבתאי שפירשו שהמעשה היה במת ששילדו קיימת, דמעמא שהוא
 טמא, רק משום דשילדו קיימת, הא לאו הכי – אולם בלא כך, הרי
 הוא טהור, לפי שמת שנתבלבלה צורתה, טהור. אך קשה, אדרבה,
 דוק מינה להאי גיטא – דייק משמועה זו לצד השני, דווקא משום
 ששילדו קיימת, הוא דטהרו לו פתחים קטנים, כי אז הוא נחשב
 למת שלם, הא לאו הכי – אבל בלא כך, אלא שלדתו אינה קיימת,
 פתחים קטנים נמי (גם) טמאין, משום דכל חד וחד חזי לאפוקי
 חד חד אבר – כי כל אחד מהשערים ראוי להוציא בו אבר אחד,
 ועל פי דיוק זה עולה, שמת שנתבלבלה צורתה, טמא. אם כן מנין לך
 לטהר מת שנתבלבלה צורתה.
 הגמרא מבארט כאיזה תנא סובר רבי יוחנן המטמא מת שנתבלבלה
 צורתו: אמר ליה רבינא לרב אשי, רבי יוחנן דחלק על ריש לקיש
 ואמר שאפילו אם אין שלדתו קיימת טמא, קמאן – כמו איזה תנא
 הוא סובר. ברבי אליעזר, דתנן במשנה באהלות (פ"ב מ"ב), אמר
 שרופין – מאנשים שנשרפו, רבי אליעזר אומר, שיעורו לטמא
 ברובע הקב, כשיעור טומאת עצמות מתו, ומשמע מדברי רבי
 אליעזר שאפילו מת שנשרף ובטלה צורתו טמא, ואילו חכמים
 במשנה שם חולקים עליו וסוברים שאפר שרופים טהור, ורבי יוחנן
 סובר כרבי אליעזר.
 הגמרא מביאה כמה אופנים לבאר איך מת נשרף ועדיין שלדתו
 קיימת: ה"כ דמי – איך מדובר ב'מת שנשרף ושילדו קיימת' שאמר
 רבי יצחק מגדלאה. אמר אביי, כגון ששרפו על גבי קטבלא – עור
 שלוק וקשה, שאינו נשרף ומתערב עם אפר המת, והיה לו בית קיבול
 שאפר המת לא יתפור. רבא אמר, כגון ששרפו על גבי אפודרים
 – אבן שיש, שאינו נשרף ומתערב עם אפר המת, וגם לו היה בית
 קיבול ומחיצות שאין האפר יכול להתפור, ולכך שלדו קיימת. רבינא
 אמר, כגון דאיתרבי אחרובי – שהמת נחרך, אבל לא נעשה אפר.
 הגמרא עוברת לדון בענין המפלת יד חתוכה או רגל חתוכה, אם
 טמאה לידה: תנו רבנן, המפלת יד חתוכה ורגל (או רגל) חתוכה
 – מחותכת בצורתה בחיתוך אצבעות, אמו טמאה לידה, מפני
 שצורת האיברים המחוחכים מעידה שהיה כאן ולד שלם וכבר נולד,
 ואין הוששין להקל ולומר שאין אמו טמאה לידה, שנאמר היד או
 הרגל כגוף של ולד אטום (ו-שאינו שלם) כאו, לפי שרוב נשים אינן
 יולדות ולד אטום. מוסיפה הגמרא ומבארט: רב תכדא ורבה בר רב
 הונא דאמרי תרוניהו – שניהם אמרו, על אף שברור שהיה כאן ולד,
 אין נותנין לה לנהוג ימי טהרה, ולטהר דמים שתראה בתוך ארבעים
 יום להפלתה. מאי מעמא איך לה ימי טהרה, משום דאימא הרהיקה
 לידתה – שמא עברו כמה וכמה ימים מאז שיצא רוב הולד לאברים,
 ואין יודעים ממתי להתחיל למנות לה, ושמא כבר נסתיימו ימי טהרה
 שלה.
 מקשה הגמרא על רב חסדא ורבה בר רב הונא ממשנה: מתיב רב
 יוסף, שנינו במשנה (להלן (בט.)) המפלת, ואין ידוע מה הפילה,
 אם זכר או נקבה, תשב לזכר ולנקבה – הרי היא חוששת ונוהגת ימי
 טומאה וטהרה לחומרא גם כיוולדת זכר וגם כיוולדת נקבה. ואי
 סלקא דעתך שבכל כהאי גוונא – אופן זה של ספק, שילדה אבר,
 אימא – ואומרים שמא הרחיקה לידתה, לתני ולנדה – היה לתנא
 לשנות 'תשב לזכר ולנקבה ולנדה', והיינו שנוהגת כנדה אם תראה
 דם בתוך ארבעים יום, משום שאין לה ימי טהרה.
 מתרצת הגמרא: אמר אביי, אין מכאן קושיא, שכן אי תנא – אם
 היה התנא שונה לנדה, הנה אמינא (ו-הייתי אומר) מביאה קרבן
 ואינו נאכל, שהואיל והוסיף לומר 'ולנדה', משמע שספק הוא אם
 היה כאן ולד או לא (ושהרי אם היה ולד בודאי, היה לה ימי טהרה ואין
 לה לחשוש לדם נדה), ומביאה חטאת העוף הבאה על הספק, ואינה

ובשו"ת מהרי"ל (סי' לא) דוחה ראייה זאת כי יתכן שאדר ב' הוא העיקרי ומכל מקום היה ראוי לקבוע את פורים באדר א' כי אין מעבירין על המצוות ויש לקיים את המצוה בהזדמנות הראשונה, וכנגד טעם זה אמרו שקבעו פורים באדר ב' כדי לסמוך גאולה לגאולה. ולפי זה, ביום זיכרון שאין שייך בו אין מעבירין על המצוות יש לקבועו באדר ב' שהוא העיקר.

וב'שלחן ערוך' (י"ד סי' רכ"ח) נפסקה הלכה כרבי יהודה שאם אמר 'עד ראש חודש' אסור עד אדר ראשון, כי הוא אדר העיקרי. ולפי זה קביעות יום הזיכרון היא באדר ראשון. אך לגבי בר מצוה פוסק (ראה אור"ח סי' נה ס"ט ובביאור הגר"א שם) שהיא חלה באדר השני. ונראה שלדעתו המחלוקת היא רק לגבי נדרים ושטרות, בהם קובעת דעת בני אדם, ונחלקו אם דעתם על אדר ראשון או שני, אך לגבי דינים ואיסורים אדר שני הוא העיקר (ראה חת"ס אור"ח סי' קטג).

אדר ב' הוא 'אדר' סתם ולדעת רבי יהודה אדר א' הוא אדר סתם ואת אדר ב' יש לציין כ'אדר שני'.

הרמב"ם פוסק כדעת רבי מאיר, וכן כתבו התוספות (נדרים שם ס"ב) שאדר סתם הוא אדר שני, והראיה שהרי אדר ראשון הוא שלושים יום ואדר שני כ"ט יום, ולפי סדר החודשים אדר הוא לעולם חסר, אלא שאדר ב' הוא אדר האמיתי. ועוד, שהרי פורים נחוג באדר ב'.

אך הראב"ד פוסק כרבי יהודה שאדר סתם הוא אדר ראשון, וכן דעת רוב הראשונים. וכן פסק ה'תרומת הדשן' (סי' רצד). ולפי זה כתב שיום הזיכרון של הנפטר באדר, בשנה פשוטה, חל באדר ראשון. ומקביעות פורים באדר שני מוכיח ה'תרומת הדשן' היפך התוספות, שהרי בגמרא (מגילה ו, ב) מבואר שפורים נקבע באדר שני כדי לסמוך גאולת פורים לגאולת פסח בניסן ומשמע שלולא טעם זה אדר ראשון הוא העיקר.

שבת קודש ג' תמוז ה'תשע"ב

קיום והפרה בבת אחת

קיים.

וה'דבר אברהם' (ח"א סי' טז, מלואים א) הביא את ביאורו של הגר"י מקוטנא:

מצד הדיבור אכן אין כאן לא הקמה ולא הפרה אבל מצד מחשבת הלב שחשב הן לקיים והן להפר, צריכה לחול רק ההקמה, כי "המקיים בלבו הרי זה קיים" (לעיל ה"ט), ואילו ההפרה בלב אינה הפרה (לעיל ה"ז).

והגר"ח מבריסק ביאר:

ההפרה לאחר הקמה יכולה לחול במציאות, שהרי ישנו נדר, אך אינה יכולה לחול מצד הדין כי לאחר שהקים את הנדר אין לו רשות להפר. אבל הקמה לאחר הפרה אינה חלה כי במציאות אין נדר ואין מה להקים, אבל מצד הדין (אילו היה נדר במציאות) יתכן שההקמה תחול לאחר ההפרה. ומאחר שההפרה אינה חלה אחר ההקמה (מצד הדין) הרי "כל שאינו בזה אחר זה – אפילו בבת אחת אינו" אבל ההקמה היתה יכולה לחול אחר ההפרה (מצד הדין) ולכן כאשר הם 'בבת אחת', יש כאן נדר להקים (שהרי ההפרה לא היתה לפני ההקמה) וההפרה אינה סותרת את ההקמה, ולכן פסק הרמב"ם "קיים ומופר לין בבת אחת הרי זה קיים" (חידושי רבינו חיים הלוי).

הלכות נדרים פרק יג, הלכה כב: אָמַר לָהּ: קָיָם וּמוֹפָר,

בְּבַת אַחַת - הָרִי זֶה קָיָם.

הגמרא (נדרים סט, ב) מדמה הלכה זו לדין המשנה "המקדש שתי אחיות בבת אחת – אפילו אחת מהן לא מקודשת" (קדושין ג, ב) כי כל שאינו יכול לחול בזה אחר זה אינו חל גם בבת אחת, והרי המקדש אישה ואחר כך קידש את אחותה לא חלים קידושי האחות, וכך גם בקידושין בבת אחת אינם חלים כי כל אחת מונעת את קידושי אחותה.

ופירש הר"ן (נדרים שם): כשם שבקידושי אחיות אף אחת אינה מקודשת כך גם המקיים ומפר את נדר אשתו או בתו, גם ההקמה וגם ההפרה אינם חלים כי אין הפרה אחר הקמה ואין הקמה אחר הפרה, והאב או הבעל יכול להפר או להקים את הנדר כרצונו.

ולפי זה הקשה הר"ן על דברי הרמב"ם כאן שהמקיים ומפר בבת אחת "הרי זה קיים" – הרי כשם שההפרה אינה חלה כיון שההקמה סותרת אותה, כך גם לא תחול ההקמה כי ההפרה סותרת אותה!

ופירש ה'כסף משנה': כיון שאין כאן לא הקמה ולא הפרה ממילא יש כאן קיום, כי כאשר הבעל או האב שותק, הנדר

המשך ביאור למס' נדה ליום שני עמ' א

הנולד עם זכר מהו ה'תימא' – שמא תאמר שאינו ספק, הואיל ואמר רבי יצחק שממה שנאמר בתורה לשון 'אשה כי תזרע ויולד זכר' (ויקרא יב ב), למדים כלל, שאם האשה מוֹרֶעֶת תִּחְלָה היא יוֹלֶדֶת זָכָר, ואם האיש מוֹרֶעֶת תִּחְלָה היא יוֹלֶדֶת נְקֵבָה, אִימָא – נאמר שבאופן זה שילדה שנים יחד, מִדְּהָא – מזה שהולד הודאי הוא זָכָר, הָאִי נָפִי – הטומטום גם זָכָר, שהרי מוכח שהאשה הזרעיה תחילה. קָא מְשַׁמְעֵ לָן הַתְנָא שאין הדבר כן, אלא אִימָא – אפשר לומר ששְׁנֵיהֶם הוֹרְעוּ בְּבַת אַחַת, זו זָכָר וְזֶה נְקֵבָה – הולד הודאי הוא זכר, והטומטום או האנדרוגיניוס הוא נקבה.

הגמרא מביאה עוד נידון התלוי בספק של טומטום ואנדרוגיניוס: אָמַר רַב נַחֲמָן אָמַר רַב, טוֹמְטוּם וְאַנְדְרוֹגִינִיּוֹם שְׂרָאוּ מֵרָאה לֹזְבִין שהוא טומאת קרי בוכר, או מראה אֹרְזִים שהוא טומאת נדה בנקבה, והרי הם ספק טמאים, אִין חֵיבִין עַל בִּיאת מִקְדָּשׁ – אם נכנסו למקדש בשגגה, אינם חייבים קרבן עולה ויורד כדן טמא שנכנס למקדש,

שהרי אינם ודאי טמאים, ואם יביאו קרבן הרי זה ספק חולין בעזרה, וְאִין שוֹרְפִין עֲלֵיהֶם אֶת הַתְּרוּמָה – ואם נגעו בתרומה, התרומה אסורה באכילה מספק שמא נטמאה בנגיעתם, אך אין שורפין אותה, שמא הם טהורים, והתרומה לא נטמאה, ואין שורפין תרומה טהורה. מוסיף רב ומחדש, ואף אם רָאוּ לֹזְבִין וְאֹרְזִים כְּאֶחָד – גם מראה לזבן וגם מראה אֹרְזִים, שבכך בין אם הם זכר ובין אם הם נקבה הם טמאים ממה נפשך, מכל מקום אִין חֵיבִין עַל בִּיאת מִקְדָּשׁ, מפני שדין שילוח טמאים מהמקדש לא נאמר על טומטום ואנדרוגיניוס, כפי שדורש רב להלן מפסוק. אָבֵל שוֹרְפִין עֲלֵיהֶם אֶת הַתְּרוּמָה מפני שודאי התרומה נטמאה. ומנין למד רב שבטומטום ואנדרוגיניוס אין דין שילוח טמאים מהמקדש, שְׁנֵימָא רִבִּין שִׁילוּחַ טְמָאִים מִהַמִּקְדָּשׁ (במדבר ה ב–ג) 'צו את בני ישראל וישלחו מן המקדש כל צרוע וכל זב וכל טמא לנפש מִזְבֵּחַ וְעַד נְקֵבָה

הגמרא מקשה על שיטתו של רב: **וְרַב** הסובר שאין דין שילוח טמאים
 מהמקדש שייך בטומטום ואנדרוגינוס, **מֵאֵי שְׁנָא** איסור **בִּיאַת**
מְקַדְשׁ בטומאה **לֹא** שייך בהם, משום **דְּכַתִּיב** יתור בפסוק **מִזְבֵּחַ**
וְעַד נִקְבָּה תִּשְׁלַחוּ, ודרש רב שדווקא **וְכָר וְדָא** ו**נִקְבָּה וְדָא** אסור
 להם להכנס למקדש בטומאה ולא **טוֹמְטוֹם וְאַנְדְרוֹגִינוֹס**, **אִי הֲכִי** -
 אם כן, **תְּרוּמָה נָמִי** - גם אם נגעו בתרומה **לֹא נִשְׂרֹף** אותה, **דְּכַתִּיב**
 לגבי טומאת זב, **זֹאת תֹּרַת הַזֵּב וְאִשֶּׁר תִּצָּא מִמֶּנּוּ שִׁבְתָּ זָרַע לְטִמְאָה**
כִּהּ וְהִדְוָה בְּנִדְתָּהּ וְהִזָּב אֶת זֹכְלוֹ לְזָכָר וְלְנִקְבָּה (ויקרא טו לב-לג),
 ונדרש ממה שיתרה התורה וכתבה **לזכר ולהנקה**, שדווקא **וְכָר**
וְדָא ו**נִקְבָּה וְדָא** שייך בהם דיני טומאה היוצאת מגופם, ולא
 ב**טוֹמְטוֹם וְאַנְדְרוֹגִינוֹס** שאפילו אם ראו לובן ואודם יהיו טהורים.
 מתרצת הגמרא: **הֵהוּא** - מה שנאמר לגבי זיבה **זכר ונקבה** אינו
 מיותר, **דְּמַכְפֵּי** ליה - צריך אותו **לְכַדְרֵי יִצְחָק**, **דְּאִמְר רַבִּי יִצְחָק**,
 נאמר לגבי זיבה תיבת **לְזָכָר** כדי **לְרַבּוֹת אֶת הַמְצוּרָע** ולהקישו לזב
 לגבי **מַעֲיֻנוֹתָיו**, כלומר, כשם שזב כל המשקים היוצאים מגופו כגון
 רוקו ומי רגליו יש להם דין אב הטומאה ומטמאים את הנוגע בהם,
 כך גם מצורע מעינות היוצאים מגופו הרי הם אב הטומאה, ותיבת
לְזָכָר האמורה לגבי זיבה באה **לְרַבּוֹת אֶת הַמְצוּרָעַת**
לְמַעֲיֻנוֹתֶיהָ שיטמאו כזב.
 שואלת הגמרא: כשם שתיבת **זכר ונקבה** האמורים לגבי זיבה באים
 לדרשה אחרת, ולא למעט טומטום ואנדרוגינוס, **הֵאִי נָמִי** - גם
 תיבות **מזכר עד נקבה** האמורים לגבי שילוח טמאים מהמקדש
מַכְפֵּי ליה - צריך אותם לדרשה אחרת, ששינוי בברייתא, ממה
 שיתרה התורה לגבי שילוח טמאים וכתבה **מזכר עד נקבה**, למדים
 שדין שילוח טמאים אינו אלא **כְּמִי שְׁדִינוּ** כזכר ונקבה, **שֵׁישׁ לֹו**
מְהִירָה על ידי טבילה **בְּמִקְוָה**, **פְּרַט לְכָלִי חֶרֶס** טמא, שאין לו טהרה
 במקוה, אלא טהרתו בשבירה, שאינו טעון שילוח מהמקדש, **דְּבָרֵי**
רַבִּי יוֹסִי.
 מתרצת הגמרא: על אף שנצרך הפסוק לדרשתו של רבי יוסי, עדיין
 יש יתור בפסוק שנוכל ללמוד ממנו את דרשתו של רב, שהרי **אִם כֵּן**
 הוא שהפסוק בא רק למעט כלי חרס, **נִבְתָּוּב רְחֻמָּנָא** [התורה]
אֲדָם תִּשְׁלַחוּ ולא כתתוב **מזכר עד נקבה**, ונדרש שכשם שלא
 יש לו טהרה במקוה, כך כל דבר שיש לו טהרה במקוה שייך בו דין
 שילוח טמאים, ונמעט כלי חרס, וזוהו שכתבה **מזכר עד נקבה**
 למדים למעט טומטום ואנדרוגינוס.
 מנסה הגמרא לדחות את התירוץ: **וְכִי תִימָא** - ואם תרצה לדחות
 שלא כתבה התורה **אדם תשלחו** משום **דְּאִי כְּתָב רְחֻמָּנָא אֲדָם**
תִּשְׁלַחוּ, הֵהוּא **אִמְיָא** - הייתי אומר שדווקא באדם שייך דין שילוח,
 אבל **בְּכָלִי מִתְכּוֹת לֹא**, ולכן כתבה התורה **מזכר עד נקבה**, בכדי
 שנמעט רק כלי חרס שאין לו טהרה במקוה, אך נרבה כלי מתכות.
 מיישבת הגמרא את התירוץ: גם אם היה כתוב בפסוק **אדם תשלחו**
 לא היינו ממעטים כלי מתכות, שהרי בתחילת פרשת שילוח טמאים
 נאמר (במדבר ה ב) **צו את בני ישראל וישלחו מן המחנה כל צרעו**
וְכָל זָב וְכָל טָמֵא לְנֶפֶשׁ, ומתיבות **זָב** ו**טָמֵא לְנֶפֶשׁ** נִפְקָא - היינו
 למדים לרבות כלי מתכות, ועל כרחנו מתיבות **אדם תשלחו** היינו
 ממעטים רק כלי חרס שאין להם טהרה במקוה. ואם כן תיבות **וְכָר**
וְנִקְבָּה שכתבה התורה, **לְמָה לִי**, אלא מוכרחים אנו לדרוש מהם
לְכַדְרֵי למעט טומטום ואנדרוגינוס.
 שואלת הגמרא: **וְאִימָא בּוֹלִיָּה לְכַדְרֵי הוּא דְּאִתָּא** - נאמר שכל מה
 שכתבה התורה **מזכר עד נקבה** בא לדרוש מכך רק למעט טומטום
 ואנדרוגינוס כדרשתו של רב, ולא למעט כלי חרס.
 משיבה הגמרא: **אִם כֵּן** הוא שהתורה לא באה למעט כלי חרס,
נִבְתָּוּב וְכָר וְנִקְבָּה תִּשְׁלַחוּ, **מֵאֵי מְוִיָּר וְעַד נִקְבָּה**, אלא תיבת **עד**
 באה לרבות כל דבר שיש בו דין ששייך **מזכר ועד נקבה**, והוא **עד**
כָּל דְּבָר שֵׁישׁ לֹו מְהִירָה בְּמִקְוָה, ולמעט כלי חרס.
 הגמרא מקשה על דברי רב: **אִי הֲכִי** - אם אכן יש לדרוש מהפסוק
מזכר עד נקבה שאין דין שילוח טמאים בטומטום ואנדרוגינוס, למה
 אמר רב את דינו דווקא כשראו לובן ואודם, הרי גם **כִּי אִיטְמִי**

תִּשְׁלַחוּ אֶל מחוץ למחנה תשלוחים, וזוהו שהתורה יתרה וכתבה
מזכר עד נקבה תשלחו אחר שכבר נאמר לשלח את כל הטמאים,
 דורש רב שרק **בְּזָכָר וְדָא** ו**נִקְבָּה וְדָא** יש דין שילוח טמאים
 מהמקדש, ולא **בטומטום ואנדרוגינוס** שהם ספק זכר וספק נקבה.
 הגמרא רוצה להביא ראיה לרב: **לִימָא מַכְפֵּי** ליה - נאמר שיש סיוע
 לרב מברייתא, ששינוי בברייתא, **טוֹמְטוֹם וְאַנְדְרוֹגִינוֹס שְׂרָאוּ לֹזְבֵן**
או אודם אין חיבין על ביאת מקדש, ואין שורפין עליהם את
התְּרוּמָה. ואף אם ראו לובן ואודם **בְּאֶחָת**, אין חיבין על ביאת
מְקַדְשׁ, אֶבֶל שורפין עליהם את התְּרוּמָה. ומבארת הגמרא: **מֵאֵי**
מַעֲמָא ששינוי שבראו גם לובן וגם אודם אין חיבין על ביאת מקדש,
לֹא - האם לא בגלל שסברו שאין בהם דין שילוח טמאים מהמקדש,
משום שְׁנָאמְר (שם) מְוִיָּר וְעַד נִקְבָּה תִּשְׁלַחוּ ודורשים **וְכָר וְדָא**
וְנִקְבָּה וְדָא ולא **טוֹמְטוֹם וְאַנְדְרוֹגִינוֹס** כדרשתו של רב.
 דוחה הגמרא: **אִמְר עוֹלָא**, **לֹא** - אל תאמר שהברייתא סוברת
 שדורשים מהפסוק שאין דין שילוח בטומטום ואנדרוגינוס כרב, אלא
הָא מְנִי - ברייתא זו בשיטת מי היא, בשיטת רבי אליעזר היא,
 המחייב קרבן טומאה רק במי שידע במה נטמא ואחר כך שכח
 מטומאתו, אך בטומטום ואנדרוגינוס שנטמאו ואינם יודעים אם
 טומאתם מחמת הלובן או האודם אין חיוב קרבן טומאה וכפי
 שיתבאר להלן. **דְּתֵנֵן** במשנה **שְׁבוּעוֹת יד**: לגבי טמא ששגג ונכנס
 למקדש, נאמר בפסוק (ויקרא ה ב) **או נפש אשר תגע וגו' בנבלת**
שרץ טמא ונעלם ממנו והוא טמא ואשם, הרי זה חיוב להביא קרבן
 עולה ויורד, **רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמְר**, מסמיכות תיבות **הַשְּׂרָץ וְנִעְלַם**
מִמֶּנּוּ למדים שרק על העלם שרץ - ששגגתו היתה באופן ששכח
 שנטמא בשרץ אך ידע שהמקום שנכנס אליו הוא המקדש, הוא חיבי
 קרבן, ואינו חיבי קרבן על העלם מְקַדְשׁ - אם זכר שנטמא בשרץ,
 אך שכח שהמקום שנכנס אליו הוא המקדש. **רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמְר**,
 מסמיכות התיבות שבהמשך הכתוב **וְנִעְלַם מִמֶּנּוּ** והוא **טָמֵא**, יש
 לדרוש ולדייק שעל העלם **טוֹמְאָה** - ששכח שהוא טמא ונכנס
 למקדש הוא חיבי קרבן, ואינו חיבי על העלם מְקַדְשׁ. ובביאור
 מחלוקתם **אֱמַרְיֵהוּ** בגמרא שבשבעות (יהו), **מֵאֵי בִינְיָהוּ** - מהו
 ההבדל בין דברי רבי אליעזר לדברי רבי עקיבא, **וְאִמְר הַזְּקִיפָה**, שרץ
וְנִבְלָה אִיבָא בִינְיָהוּ - יש ביניהם חילוק באופן שהיו לפניו שרץ
 ונבלה ונגע באחד מהם ואינו יודע במה נגע, ושכח שנטמא כלל
 ונכנס למקדש ולאחר שיצא מהמקדש נזכר שהוא טמא, **דְּרַבִּי**
אֱלִיעֶזֶר המדייק ממה שנאמר **שרץ ונעלם ממנו** סָבַר שבכדי
 להתחייב קרבן על ביאת מקדש בטומאה פְּעִינֵן **עד דִּידַע אִי בְּשִׂרְיָן**
אִיטְמִי אִי בְּנִבְלָה אִיטְמִי - צריך שידע בתחילה אם נטמא בשרץ
 או בנבילה וזה נעלם ממנו, ואין מספיק שידע שנטמא, **וְרַבִּי עֲקִיבָא**
 הלימוד מהמסמיכות של **ונעלם ממנו והוא טמא** סָבַר, **דְּלֹא פְּעִינֵן** -
 אין צריכים שידע במה נטמא, אלא די בכך שידע שנטמא וזה נעלם
 ממנו.
 עולא מבאר כיצד דין הברייתא לעיל בטומטום ואנדרוגינוס נשנה
 כדעת רבי אליעזר: **לֹא** - האם לא **אִמְר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר הָתָם** - במשנה
 בשבעות **דְּפְעִינֵן דִּידַע אִי בְּשִׂרְיָן אִיטְמִי אִי בְּנִבְלָה אִיטְמִי** - שכדי
 להתחייב קרבן על ביאת מקדש בטומאה צריך שידע במה נטמא אם
 בשרץ או בנבלה, הֲכָא נָמִי - גם כאן לגבי טומטום ואנדרוגינוס,
פְּעִינֵן דִּידַע אִי בְּלֹזְבֵן אִיטְמִי אִי בְּאֹדָם אִיטְמִי - בכדי שיתחייב
 קרבן צריך שידע אם הוא זכר ונטמא על ידי לובן או שהוא נקבה
 ונטמא על ידי אודם, ומטעם זה שינוי שאם ראו לובן ואודם ונכנסו
 למקדש פטורים, שהרי אינם יודעים במה נטמאו, וכשיטת רבי
 אליעזר. אֶבֶל לְרַבִּי עֲקִיבָא דְּאִמְר משום טוֹמְאָה מִיְחִיב - שאם
 ידע שהוא טמא חיוב על ביאת מקדש, ואפילו שלא ידע באיזו
 טומאה נטמא, הֲכָא נָמִי - גם כאן בטומטום או אנדרוגינוס שראה
 לובן ואודם, משום טוֹמְאָה מִיְחִיב - חיוב על ביאת מקדש בטומאה
 משום שידע שהוא טמא, אף שלא ידע באיזו טומאה. ולא כדברי רב
 שדרש מהפסוק שאין דין שילוח טמאים שייך כלל בטומטום
 ואנדרוגינוס.

המשך ביאור למס' נדה ליום שני עמ' ב

1 –כשנטמאון פֿשאר טומאות כגון טומאת מת ושרץ, לא לישלחו.
 2 מתרצת הגמרא: אָמַר קָרָא 'מִזְכָּר' ודורש זאת רב כמו 'מן הזכר',
 3 שמה שמייעטה התורה טומטום ואנדרוגינוס מדין שילוח הוא רק
 4 מִטוּמְאָה הפורשת מן גופו של הַזָּכֵר.
 5 מוסיפה הגמרא להקשות על דברי רבי: וְכֵן הֵיכָא דְכָתִיב – וכי בכל
 6 מקום שנאמר 'מִזְכָּר עַד נִקְבָּה' לְמַעוּטֵי טוּמְטוּם וְאֲנֵדְרוּגִינוּם הוא
 7 דְאָתָא – הפסוק בא, וְהָא גַבֵּי עֲרֵכִין – באומר ערכי עלי או ערך
 8 פלוני עלי, שעליו לשלם להקדש כפי הערך הקצוב בפרשת ערכין,
 9 דְכָתִיב בו תיבת הַזָּכֵר, שנאמר (ויקרא כז ב-ד) 'אִישׁ כִּי יִפְלֵא נֶדֶר
 10 בְעַרְפָּךְ נִפְשָׁת לַה' וְהָיָה עֲרַפְךָ הַזָּכֵר מִבְּנֵי עֲשָׂרִים שָׁנָה וְעַד בְּנֵי שְׁשִׁים
 11 שָׁנָה וְהָיָה עֲרַפְךָ חֲמִשִּׁים שָׁקֶל כֶּסֶף בְּשָׁקֶל הַקֹּדֶשׁ וְאִם נִקְבָּה הוּא וְהָיָה
 12 עֲרַפְךָ שְׁלֹשִׁים שָׁקֶל, וְתִגְיָא בברייתא, ממה שנאמר 'הַזָּכֵר' ולא 'זכר'
 13 בלא האות ה"א. למדים שדווקא בזכר יש דין ערכין, ולא בטומטום
 14 וְאֲנֵדְרוּגִינוּם שהאומר ערך אחד מהם עלי אינו משלם כלום להקדש.

15 ממשיכה הברייתא ודורשת: יָכוֹל הֵיית לפרש שמייעטה התורה רק
 16 שלא יֵהָא נערך הטומטום או האנדרוגינוס בְּעַרְפְךָ הקצוב באיש זכר,
 17 אָבֵל יֵהָא נערך בְּעַרְפְךָ הקצוב באישה, תְּלִמּוּד לזמור 'הַזָּכֵר' וְאִם
 18 נִקְבָּה, שתיבת 'אם' מיותרת ללמדנו שדווקא על זָכֵר וְדָא וְנִקְבָּה
 19 וְדָאִית האומר ערך אחד מהם עלי משלם ערכו להקדש, וְלֹא על
 20 טוּמְטוּם וְאֲנֵדְרוּגִינוּם. מדייקת הגמרא מהברייתא: מבואר בברייתא
 21 דְמַעֲטָא שממעטת טומטום ואנדרוגינוס משום דְכָתִיב 'הַזָּכֵר' וְאִם
 22 נִקְבָּה ויתרה בכך את אות ה"א ותיבת 'אם' ולא כתבה זכר ונקבה,
 23 ומשמע הָא מִזְכָּר וְנִקְבָּה' לֹא מְמַעַט – שמתיבות זכר ונקבה עצמם
 24 אינן למדים למעט טומטום ואנדרוגינוס, ואיך מיעט רב מתיבות אלו.
 25 מתרצת הגמרא: אכן גם בלא יתור בפסוק יש למעט טומטום
 26 ואנדרוגינוס מתיבות זכר ונקבה, ומה שלגבי ערכין צריך יתור בכדי
 27 למעטם, משום דְהוּא זכר ונקבה' שנאמר לגבי ערכין מְכַעֵי לִיה –
 28 נצרך

המשך ביאור למס' נדה ליום שבת קודש עמ' ב

1 כישראל, מְכַלְל – ויש ללמוד מכך דְתִנָּא קָמָא סָבֵר, שבסְתֵמָא דינן
 2 כְּבוֹתִיּוֹת, שהרי משמע שרבי יוסי בא לחלוק על תנא קמא. מסיקה
 3 הגמרא: שְׁמַע מִיָּה – אכן מוכח מכך שזוהי דעת תנא קמא.
 4 הגמרא מביאה מעשה בענין בנות הצדוקים: תִּנּוּ רַבִּנָּן בברייתא,
 5 מְעַשָּׂה בְּצִדּוּקֵי אַחַד שְׁסַפֵּר – שדיבר עם בְּהֵן גְּדוֹל בְּשׁוּק, וְנִתְּנָה
 6 צִנּוּרָא – טיפת רוק מפיו של הצדוקי, וְנִפְלָה לְבָהֵן גְּדוֹל על בְּגָדָיו,
 7 וְהוֹרִיקוּ – ונעשו ירוקות] פָּנָיו שֶׁל הַבְּהֵן גְּדוֹל, מרוב צערו על
 8 שנטמאו בגדיו, וְקָדְם הֵכֵן גְּדוֹל ובא אֲצֵל אֲשֶׁתּוֹ של הצדוקי, ושאל
 9 אותה אם אירע לה מעשה שראתה דם ירוק והשלימה עליו דם
 10 אדום, אָמְרָה לוֹ הצדוקית על עצמה ותברותיה, שֶׁאֵף עַל פִּי שְׁנַשִּׁי
 11 צִדּוּקִים הֵן, מְתַרְוֹת הֵן מִן הַפְּרוּשִׁים, וּמְרָאוֹת אֵת הַדָּם שֶׁהֵן
 12 ראוות לְהַכְמִים.
 13 מסיימת הברייתא: אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, בְּקִיאוּן אֲנִי בְּהֵן יוֹתֵר מִן הַכֹּל –
 14 אני מכיר את מנהג הצדוקיות יותר מכולם, וְאִכֵּן הֵן מְרָאוֹת דָּם

15 לְהַכְמִים, חוֹיֵן מֵאִשָּׁה צדוקית אַחַת שֶׁהֵיָתָה בְּשָׂבוּנְתֵינוּ, שְׁלֹא
 16 הָרָאָת דָּם לְהַכְמִים, וְמָתָה.
 17 הגמרא מקשה על דברי הברייתא: מדוע שאל הכהן גדול את
 18 הצדוקית אם היתה טהורה, וְתִפּוּק לִיה – הרי גם אם הצדוקית
 19 היתה טהורה, בגדיו של הכהן גדול טמאים, מְשׁוּם שחכמים גזרו
 20 טומאה על צִנּוּרָא – רוק דָּעַם הָאָרֶץ, ואפילו אם היה זה עם הארץ
 21 שאינו צדוקי, ואינו בועל נדה, רוקו היה מטמא את בגדי הכהן גדול.
 22 מתרצת הגמרא: אָמַר אַבְי, הצדוקי המוזכר בברייתא לא היה עם
 23 הארץ, אלא מדובר בְּצִדּוּקֵי 'הַבֵּר'.
 24 רבא מקשה על דברי אבבי, ומתרץ באופן אחר: אָמַר רַבָּא לאבבי, אם
 25 מדובר בְּצִדּוּקֵי הַבֵּר, בּוֹעֵל נְדָה מְשׁוּיָת לִיה – וכי אתה מחשיב אותו
 26 כבועל נדה, הרי ודאי שאין לחשוש לכך, וכיון שהכהן גדול חשש
 27 לכך בהכרח שמדובר בצדוקי שאינו חבר.
 28 אֵלָא אָמַר רַבָּא לתרץ באופן אחר,

אגרות קודש

ב"ה, ט"ו תמוז, תשי"ט

ברוקלין.

... זה מזמן שנתתי אל לבי, מה זה עשה ה' ככה לעמנו בני ישראל, בהתבונן בהמצב הירוד בענין
 זהירות בניני וחוקי טהרת המשפחה, וכמצייך גם כתי"ר לכ"מ, שאף שכשר הוא וכו' וביותר קשה בהנוגע
 לארצוה"ב, שכנראה במוחש השגחה העליונה הביאה לכאן רוב מנין ורוב בנין של בניי ותורה מתפשטת
 מכאן וכו', והרי פשיטא דיין להתנחם במרוז"ל דבעקבתא דמשיחא חוצפא יסגא ובן הנדה ה"ה (לחד מ"ד)
 עז פנים (כלה רבתי רפ"ב).

אבל התבוננתי בדיון הברור לכל הדיעות, אשר טבילת נדה אין צריכה כוונה כלל, והרי דוקא
 בארצוה"ב נפוץ ביותר וביותר הענין דרחיצה בנהרות ובימים, ולא רק בימות הקיץ, אלא לעתים תכופות
 גם בימות החורף, נוסף על הרחיצה מקום אסיפת מים רבים יותר מארבעים סאה פי כמה ובפרט שגם
 אמת המים מהנהר, לפעמים קרובות, מעורבת בהם או מי מעין.

ואף שפשוט שאין לפרסם הנ"ל ולא רק בפני עמי הארץ אלא גם לאלו שבדרגא עליונה מהם, אבל
 ביחד עם זה אין לדחות ח"וי כו"כ מבני ובנות ישראל משידוכין למשפחות יראי ה' וחרדים לדברו, אפילו
 באם היתה ידיעה ברורה שלא נזהרים בטהרת מקוה בפרסום, ועאכו"כ במקום שאין כאן אלא השערה,
 וק"ל.